

Til Stortingets Helse- og omsorgskomiteé

Skriftlige innspill fra Hjernerådet til Helse- og omsorgskomiteens behandling av forslag fra SV-representantene Nicholas Wilkinson og Karin Andersen om lovfestet krav om logoped i kommunen, slik at alle får den språkhjelpen de trenger.

Representantforslag 8:36 L (2020-2021)

Språk en sentral del av menneskers liv. Med språket kan vi delta i fellesskapet. Med språket forteller vi andre om våre grunnleggende behov. Språket er viktig for at familiemedlemmer og venner skal kunne danne gode relasjoner. Språket er helt grunnleggende i arbeidsliv og i kollegafellesskap. Språket er egentlig hele grunnlaget for menneskers liv og for samfunnslivet.

På grunn av språkets sentrale rolle blir også konsekvensene så store dersom taleevnen forstyrres eller blir satt ut av spill i kortere eller lengre tid pga. skade i hjernen. Afasi er svikt i evnen til å bruke og forstå ord. Afasi er den medisinske betegnelsen på språkvansker som rammer språkforståelse eller evnen til å finne de rette ordene – ofte begge deler – og skyldes ervervet skade i hjernen. Man kan også få talevansker på grunn av lammelser i tunge og ansiktsmuskulatur. Dette kalles dysartri. Mennesker med dysartri har full språkforståelse, men kan miste taleevnen så fullstendig at de blir avhengig av elektroniske hjelpemidler som talekommunikatorer. Dysartri er en av mange problemstillinger som krever oppfølging fra logoped.

I en verden basert på kommunikasjon er det lett å falle utenfor om språket svikter. Det er viktig å være klar over at afasi ikke trenger å være assosiert med noen annen form for forstyrret hjernefunksjon. Tap av taleevne er svært vanskelig for pasient og pårørende og medfører også en varig medisinsk risiko dersom man ikke lenger kan gi fullt uttrykk for symptomer.

Afasi oppstår i forbindelse med flere sykdommer og skadesituasjoner, og problemene rammer mange nordmenn. Hjerneslagpasientene er den største pasientgruppen dette angår. Hvert år får ca. 12 000 nordmenn hjerneslag. 25 prosent av dem utvikler afasi, ifølge tall fra Helsedirektoratet, altså 3000 mennesker bare i Norge – hvert år. Ca. 70 000 nordmenn lever videre med konsekvensene av slaget, inkludert språkproblemer.

Andre som kan oppleve afasi, er mennesker som har fått store og traumatiske hodeskader i forbindelse med for eksempel ulykker. Dessuten pasienter med ulike demensformer og mennesker med både godartede og ondartede hjernesvulster. Personer rammet av ALS, MS og Parkinsons sykdom kan få dysartri.

Problemer med språket gjør at mange av disse pasientene faller ut av arbeidslivet og får behov for betydelig assistanse for å gjøre selv praktiske oppgaver i hverdagen som baserer seg på kommunikasjon.

I tillegg til språkvansker har også mange med neurologiske lidelser, problemer med å svelge og få i seg mat. Dette gir økt risiko for ernæringsvansker og komplikasjoner. Spesielt aspirasjonspneumonier (lungebetennelse forårsaket av mat og væske som er kommet ned i lungene) er en hyppig komplikasjon hos mange hjernehelsepasienter. Tidlig diagnostisering av svelgevansker hos hjerneslagpasienter er en spesialoppgave som også inngår i slagforløpet.

God og vedvarende logopedhjelp tilpasset den enkeltes behov så snart som mulig etter at sykdom og skade har oppstått, er essensielt for at pasienter med afasi skal kunne få den beste hjelpen for å få tilbake god taleevne. Stortingsrepresentant Nicholas Wilkinson er selv et godt eksempel på hva god logopedhjelp kan utrette med språkvansker etter hjerneslag og annen hjerneskade. Afasi representerer mange ulike og kompliserte problemstillinger knyttet til hjernen, og denne kompleksiteten krever at det er fagfolk som utfører disse tjenestene.

I 2019 gjennomførte Afasiforbundet en undersøkelse i kommunene for å finne ut hvor godt dekket de er med logopeder. Resultatet var nedslående. Bare 37,3 prosent av kommunene har offentlig logoped som yter hjelp til voksne. Hele to tredjedeler av norske kommuner mangler slik hjelp. I tillegg arbeider ofte kommunalt ansatte logopeder etter rytmen til skoleåret, slik at tilbudet er mangelfullt eller fraværende i skolens ferier. Dette fører til et svært ulikt tjenestetilbud for mennesker med afasiproblemer rundt om i landet, avhengig av hvor man bor. Denne type ulike tjenestetilbud er ikke i overensstemmelse med de vektleggingene vi kan se i stortingsprogrammene til politiske partier i Norge. Derfor bør Stortinget gripe inn, så norske borgere kan få et likeverdig helsetilbud uavhengig av hvor de bor.

Hjernerådet støtter representantforslaget fra Nicholas Wilkinson og Karin Andersen om at logopedi blir inkludert i skal-tjenestene for norske kommuner.

Med vennlig hilen
Hjernerådet

Anne Storstein
Styreleder
(sign)

Hogne Jensen
Styremedlem og logoped
(sign)

Aud Kvalbein
Generalsekretær
(sign)